

KS. WALDEMAR PRONDZINSKI

AKADEMIA KULTURY SPOŁECZNEJ I MEDIALNEJ W TORUNIU

KS.W.PRONDZINSKI@GMAIL.COM

ORCID: 0000-0001-7580-7982

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2025.013>

PROCES GLOBALIZACJI A MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE W ŚWIEŁLE NAUKI SPOŁECZNEJ KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Streszczenie. Globalizacja obejmuje unifikację życia we wszystkich jego przejawach. Dotyczy polityki, gospodarki, mediów, socjologii, komunikacji i kultury, ale także wymiaru religijnego. Proces ten został wzmocniony i przyspieszony przez interaktywne aplikacje internetowe z dwukierunkową wymianą treści – media społecznościowe. Ułatwiają one przekaz informacji i dają możliwość budowania globalnych relacji, ale niosą z sobą liczne zagrożenia i utratę znaczenia wartości fundamentalnych dla osoby ludzkiej oraz osłabiają poczucie wspólnoty i prowadzą do osamotnienia. Kościół katolicki dostrzega oba te aspekty i w zakresie nauki społecznej wzywa do etycznego kształtowania globalizacji i mediów. Wybrzmiało to w treści dokumentów posoborowych oraz papieskich, począwszy od św. Jana XXIII po papieża Franciszka.

Słowa kluczowe: globalizacja, nowe media, media społecznościowe, masowy przekaz a etyka.

Abstrakt. The Process of Globalization and Social Media in Light of Social Teaching of the Catholic Church. Globalization encompasses the unification of life in all its manifestations. It concerns politics, economy, media, sociology, communication and culture, but also the religious dimension. This process has been strengthened and accelerated by interactive Internet applications with two-way exchange of content – social media. They facilitate the transfer of information and provide the possibility of building global relationships, but they carry with them numerous threats and the loss of the significance of fundamental values for the human person, and weaken the sense of community and

lead to loneliness. The Catholic Church sees both of these aspects and in the field of social teaching calls for the ethical shaping of globalization and media. This has been echoed in the content of post-conciliar and papal documents, from St. John XXIII to Pope Francis.

Keywords: globalization, new media, social media, mass communication and ethics.

WPROWADZENIE

W rozumieniu współczesnym, globalizacja jest złożonym procesem, który obejmuje większość dziedzin życia, między innymi: politykę, gospodarkę, technologię, kulturę i kwestie społeczne. Wiąże je z sobą i prowadzi do ujednolicenia, współzależności oraz przekształcania świata w zintegrowaną całość. Szczególnego tempa nabrała w XXI wieku, w odniesieniu do układu sił na świecie, technologii, transportu i komunikacji. Powszechnie termin globalizacja zaczęto używać po 1980 roku, jednak już w latach czterdziestych XX wieku pojawiały się terminy: globalizować i globalizm¹. W 1960 roku kanadyjski teoretyk komunikowania masowego i środków przekazu Herbert Marshall McLuhan, wprowadził do kultury i nauki o mediach termin „globalnej wioski”². Był to czas, w którym zauważono, że to nie wiadomość ma wpływ na odbiorcę, a specyfika danego medium. Zaobserwowany przez myśliciela proces wynikał z tzw. „kurczenia się świata” na skutek użytkowania rozwijających się technologii, zmieniających sposób postrzegania czasu i odległości, dając dzięki temu złudzenie życia w wiosce. Po raz pierwszy pojęcie globalizacji opublikowano rok później³. W głównej mierze odnosiło się ono do procesu integracji świata w zakresie polityki i gospodarki. W ujęciu ekonomicznym i technologicznym termin ten

¹ Jan Aart Scholte, *What is globalization? The Definitional Issue – Again* (Coventry: University of Warwick Centre for the Study of Globalisation and Regionalisation Working Paper 109/02, 2002), 4, http://wrap.warwick.ac.uk/2010/1/WRAP_Scholte_wp10902.pdf (dostęp: 18.06.2024).

² „Globalizacja”, w *Encyklopedia socjologii*, kom. red. Zbigniew Bokszański, red. nauk. Andrzej Kojder, t. 1 (Warszawa: Oficyna Naukowa, 1998), 241–243, <http://ozkultura.pl/node/3694> (dostęp: 16.06.2024); por. Janusz Szulist, *Spółeczność światowa w Katolickiej Nauce Społecznej* (Pelplin: Bernardinum, 2008), 65.

³ Scholte, *What is globalization?*, 4.

zyskał popularność w latach 80., kiedy powiązania gospodarcze pomiędzy państwami zaczęły zmieniać obraz świata. Od lat 90. pojęcie globalizacji dotyczy także kultury i społeczeństwa. Termin ten jest więc wieloznaczny, a jego ewolucja wiąże się z narastającą wymianą, dotyczącą różnych przestrzeni życia.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wskazań wynikających z nauki społecznej Kościoła katolickiego wobec zagadnienia globalizacji, rozpatrywanego w kontekście komunikacji, a także omówienie kwestii, jak zjawisko to jest wzmacniane przez media społecznościowe.

1. ZARYS KONCEPCJI GLOBALIZACJI

Globalizacja obejmuje unifikację życia we wszystkich jego przejawach. Dotyka takich przestrzeni, jak: polityka, gospodarka, media, socjologia, komunikacja, kultura i – przede wszystkim – wymiaru religijnego⁴. W literaturze prezentowane są różne stanowiska teoretyczne.

Zgodnie z myślą wyrażoną przez Rolanda Robertsona proces ten dotyczy kompresji świata oraz nasilającego się rozumienia go przez ludzi w sposób całościowy, zgodnie z tzw. globalną świadomością⁵ i wiąże się z rosnącym przyspieszeniem współzależności istniejących w świecie. Teoria ta, mająca charakter psychospołeczny oraz fenomenologiczny mówi, że globalizacja to proces tworzenia jednego, wspólnego świata⁶.

Anthony Giddens twierdzi, że globalizację można zdefiniować jako „Intensyfikację ogólnoswiatowych relacji społecznych, które łączą odległe miejscowości w taki sposób, że wydarzenia lokalne są kształtowane przez wydarzenia mające miejsce wiele mil dalej i odwrotnie”⁷. Jednak lokalne

⁴ Wojśław Czupryński, „Społeczno-kulturowy i religijny wymiar globalizacji w życiu współczesnej rodziny”, *Teologia Praktyczna* 18 (2017): 147.

⁵ Roland Robertson, *Globalization: Social Theory and Global Culture* (Londyn: Sage Publications, 1992), 8; por. Paweł Kusiak, „Globalizacja w refleksji papieża Benedykta XVI”, *Przegląd Religioznawczy* 263, nr 1 (2017): 121.

⁶ Robertson, *Globalization*, 396.

⁷ Anthony Giddens, *The Consequences of Modernity* (Stanford: University Press, 1990), 64, <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Consequences-of-Modernity-by-Anthony-Giddens.pdf> (dostęp: 17.06.2024).

wydarzenia mogą podążać w zupełnie odwrotnym kierunku od tego, co je kształtuje. Zatem transformacja lokalna jest w takim samym stopniu częścią globalizacji⁸. Według tego myśliciela rezultatem zjawiska nie jest podążanie w jednolitym kierunku, a mnożące się wzajemnie przeciwstawne tendencje. Giddens uważa, że suwerenne państwa jako odrębne podmioty posiadające kontrolę administracyjną w ramach swoich granic, z czasem stają się globalnym systemem państw narodowych, czego przykładem jest system europejski. To wynik umacniających się coraz silniej wzorców współzależności i powiązań międzynarodowych. Socjolog wspomina o próbie tworzenia „państwa światowego” poprzez międzynarodową koordynację państw⁹. Janusz Szulist podkreśla, że także media w tym względzie podlegają prawom rynku. Komerccjalizacja obejmuje wielkie koncerny medialne działające międzynarodowo i prezentujące interesy swoich mocodawców¹⁰.

Leszek Kołakowski pisał, że globalizacji towarzyszy anonimizacja i atomizacja społeczna¹¹. Dla filozofa jest ona wrzuceniem do jednego zbioru rozmaitych sił. Niestety, nie do przewidzenia są ich wzajemne oddziaływania. Oznacza to, że przyswoiliśmy sobie uniwersalizm kulturowy, czego efektem jest równość różnych cywilizacji oraz zanik sądów wobec nich. Jednak, zdaniem Kołakowskiego, uniwersalizm przeczy sam sobie, gdyż przez zbytnią otwartość może być destruktywny¹².

Podobne stanowisko prezentuje publicysta Przemysław Wielgosz. Według niego globalizacja „doprowadziła do największej w historii ludzkości polaryzacji”¹³. Dziennikarz będący krytykiem systemu kapitalistycznego zauważa, że skutkiem tego procesu jest przepaść o nieznanym wcześniej

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem, 66–67.

¹⁰ Szulist, *Spółeczność światowa*, 71.

¹¹ Agnieszka Turoń-Kowalska, „Kryzys kultury europejskiej w ujęciu Leszka Kołakowskiego”, *Studia Politicae Universitatis Silesiensis* 13, (2014): 169.

¹² Leszek Kołakowski, „Szukanie barbarzyńcy. Złudzenie uniwersalizmu kulturalnego”, w *Cywilizacja na ławie oskarżonych* (Warszawa: Res Publica, 1990), 13; por. John Patrick Foley, *Bóg w globalnej wiosce. W rozmowie z Ulrichem Bobingerem*, tłum. Monika Rodkiewicz (Kraków: Wydawnictwo M, 2002), 13.

¹³ Przemysław Wielgosz, *Opium globalizacji* (Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog, 2004), 115.

rozmiarach pomiędzy pierwszym i trzecim światem, podczas gdy celem globalizacji miał być uniwersalizm w standardach politycznych oraz ekonomicznych, a także likwidacja sztucznych podziałów. „Globalizacja okazała się zaprzeczeniem uniwersalizmu” wywołując regres na peryferiach świata¹⁴. Niemniej, zdaniem Zygmunta Baumana, wszyscy dostrzegają, że globalizacja jest nieuniknionym i nieodwracalnym procesem, który dotyczy każdego człowieka¹⁵.

2. GLOBALIZACJA A MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE

Zrozumienie, w jaki sposób proces globalizacji został przyspieszony przez rozwój technologii jest możliwe dzięki zapoznaniu się ze specyfiką mediów społecznościowych (ang. *social media*). Ich definicję zaproponowali Andreas Kaplan oraz Michael Haenlein określając, że jest to grupa aplikacji opartych na Web 2.0., co oznacza, że przekaz działa w sieci internetowej. Informacje są na bieżąco modyfikowane przez użytkowników aplikacji na zasadzie interakcyjności, czyli następuje dwukierunkowość wymiany treści. Zainteresowani tą technologią mają możliwość jej generowania i zmiany¹⁶. W ten sposób każdy odbiorca może być też nadawcą komunikatu. Użytkownicy tworzą między sobą więzi poprzez przynależność do danej społeczności¹⁷. Zdaniem Artura Roguskiego, nomenklatury „media społecznościowe” można używać w zasadzie wobec każdego miejsca w sieci, gdzie jest możliwość publikowania treści oraz podejmowania kontaktu¹⁸. Wymienia on cechy tych mediów: możliwość stworzenia własnego profilu, publikowania osobistych treści oraz wcho-

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Zygmunt Bauman, *Globalizacja. I co z tego dla ludzi wynika*, tłum. Ewa Klekot (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2000), 6.

¹⁶ Andreas M. Kaplan i Michael Haenlein, „Users of the word, unite! The challenges and opportunities of Social Media”, *Business Horizons* 53, nr 1 (2010): 60–61. Waldemar Prondzinski, Środki społecznego przekazu diecezji pelplińskiej, jako narzędzie ewangelizacji. Studium z edukacji medialnej (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2024), 100.

¹⁷ Krystyna Polańska, „Biznesowy charakter mediów społecznościowych”, *Studia Informatica* 656, nr 28 (2011): 73.

¹⁸ Artur Roguski, *Zrozumieć Social Media* (Gliwice: Onepress, 2020), 15.

dzenia w interakcje¹⁹. W zasadzie każdy użytkownik Internetu może stać się obecnie tzw. „globalnym graczem”²⁰.

Aktywne media napędzają „ruchliwość społeczną, napięcia społeczno-polityczne” oraz dynamikę przemian globalizacyjnych²¹. Social media sprawiły, że każdy człowiek dysponujący telefonem i podłączeniem do sieci może być publicystą oraz reporterem. Dzięki możliwości jaką dają m.in. hasztagi, media tradycyjne (telewizja, radio, prasa) zaczęły wykorzystywać w serwisach informacyjnych treści publikowane przez dziennikarzy amatorów. „Do naszych kieszeni trafiło studio, dzięki któremu możemy natychmiast dzielić się wszystkim, co wokół się dzieje”²². Dla twórców mediów tradycyjnych ważne jest filtrowanie treści, a następnie publikowanie, natomiast zasadą mediów społecznościowych jest publikowanie, a następnie filtrowanie treści przez użytkowników²³. W wyniku rosnącej liczby odbiorców i publikowanych treści, twórcy mediów zdali sobie sprawę, że należy przekazywać użytkownikom informacje, które potencjalnie mogą ich zainteresować. W ten sposób stworzono algorytmy. Osoby odpowiedzialne za media analizują czas wyświetlenia danego posta na ekranie przez korzystających z aplikacji²⁴. Okazało się, że „na jeden post [przeznaczamy] na telefonie komórkowym [...] średnio zaledwie 1,8 sekundy (2,5 sekundy na komputerze i laptopach)”²⁵. Twórcy, by utrzymać uwagę użytkowników stosują predykcję, czyli obliczanie prawdopodobieństwa przykucia uwagi followersów. Dostępność treści, obrazów i idei, a także szybkie ich przekazywanie, „z jednego kontynentu na drugi wywiera zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ na rozwój osobowości, funkcjonowanie

¹⁹ Ibidem, 17.

²⁰ Marek Łuczak, „Media jako katalizator globalizacji,” *Media i społeczeństwo* 6, nr 1 (2016): 19.

²¹ Jan Rek, *Globalizacja, media, tożsamość*, 13, https://nck.pl/upload/archiwum_kw_files/artykuly/2._jan_rek_-_jak_zdobyto_swiat_czyli_o_wspolczesnych_badaniach_nad_globalizacja_i_mediami.pdf (dostęp: 10.01.2025).

²² Roguski, *Zrozumieć*, 25.

²³ Jakub Nowak, „Social media jako sieci obiegu przekazów medialnych,” *Nowe Media*, nr 3 (2012): 19.

²⁴ Roguski, *Zrozumieć*, 30–31.

²⁵ Ibidem, 32.

społeczeństw, wymianę i wzajemną komunikację między poszczególnymi kulturami [...]”²⁶.

Międzynarodowa atrakcyjność aplikacji społecznościowych ma charakter globalny, pozwala docierać do tysięcy odbiorców²⁷. Te nowe możliwości spowodowały swoistą zmianę koncepcji przestrzeni. „Nowe media produkują przekazy odbywające podróże [...] wolne od jakichkolwiek przeszkód; one funkcjonują w ramach specjalnych systemów wymiany operujących ponad, czy wbrew, prawnopolitycznymi oraz celnymi granicami”²⁸. Przestrzeń wirtualna stała się obszarem swobodnego wędrowania po świecie, doszło do zacierania się granic.

3. KATOLICKA NAUKA SPOŁECZNA WOBEC GLOBALIZACJI WZMOCNIONEJ PRZEZ MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE

Kościół „jest uważany [...] za pierwszą globalizującą instytucję na świecie”²⁹. Wynika to z jego natury – jest misyjny, a jego przesłanie uniwersalne, skierowane do każdego człowieka. W Ewangelii według św. Jana czytamy: „Jak Ojciec mnie posłał, tak i ja was posyłam” (J 20,21). Ten głos wybrzmiewa i począwszy od papieża, poprzez konferencje episkopatów na gruncie narodowym, aż po diecezje i bardziej lokalnie – parafie, dociera do indywidualnych odbiorców³⁰. Nauka Soboru Watykańskiego II przypomina, że Kościół ma oświecać cały świat Słowem Bożym oraz zespalać wszystkich ludzi w jedności Ducha Świętego³¹. W kontekście globalnym naucza także o odpowiedzialności ludzkości wobec dobra wspólnego³². W konstytucji *Gaudium et spes* zwrócono uwagę, by

²⁶ Kazimierz Bełch, *Wyzwania globalizacji w świetle Nauki Społecznej Kościoła* (Przemysł: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej, 2007), 102.

²⁷ Polańska, „Biznesowy charakter mediów,” 80.

²⁸ Rek, *Globalizacja*, 13.

²⁹ Ibidem, 11; por. DCE 20.

³⁰ Bełch, *Wyzwania*, 11.

³¹ KDK 92.

³² Ibidem 26.

w próbę tworzenia międzynarodowych regulacji włączono kraje cierpiące niedostatek³³.

W encyklice *Pacem in terris* św. Jan XXIII podał zasady rozwoju globalizacji oraz „określił struktury niezbędne do jej prawidłowego funkcjonowania”³⁴. Czytamy: „Nowe osiągnięcia w dziedzinie nauki i techniki, które będą miały wielki wpływ na kształtowanie moralności ludzkiej, składają ludzi ze wszystkich zakątków świata do coraz ściślejszej wzajemnej współpracy oraz do zrzeszania się”³⁵. Papież wspomina także o powstających między krajami zależnościach finansowych, z których „powstaje jakby jakiś ogólnoswiatowy ustrój gospodarczy”³⁶.

Paweł VI kreśląc prawa narodów ubogich do rozwoju, przypominał o obowiązku „sprawiedliwości społecznej, polegającej na konieczności poprawy stosunków handlowych między narodami silniejszymi i słabszymi”³⁷. Prawdziwy rozwój powinien kształtować człowieka w wymiarze holistycznym oraz obejmować wszystkich ludzi³⁸. „Trwałość globalna wymaga zwartości lokalnej, a zatem zasada pomocniczości zachowuje swą ważność jeszcze bardziej w gospodarce i polityce globalnej”³⁹.

Święty Jan Paweł II w encyklice *Centesimus annus* podkreślił, że współpraca między krajami powinna przebiegać harmonijniej, a w instytucjach międzynarodowych powinny być reprezentowane interesy „całej rodziny ludzkiej”⁴⁰. Zjawisko globalizacji szerzej opisał w adhortacji *Ecclesia in America*, gdzie widział ten proces jako wynik intensywniejszej komunikacji różnych części świata, swego rodzaju skrócenie odległości dostrzegalne w wielu dziedzinach. Globalizacja jest pozytywna wtedy, kiedy służy ona budowaniu jedności międzynarodowej. Przestrzegał natomiast przed wykorzystywaniem w tym względzie najuboższych. Natomiast o globali-

³³ Ibidem 84.

³⁴ Bełch, *Wyzwania*, 38; por. Stanisław Pyszka, „Globalizacja według katolickiej nauki społecznej,” *Rocznik Filozoficzny Ignatianum* 19, nr 2 (2013): 164.

³⁵ PT 130.

³⁶ Ibidem.

³⁷ PP 44; por. CiV 22.

³⁸ PP 14.

³⁹ Pyszka, „Globalizacja według katolickiej nauki społecznej,” 167.

⁴⁰ CA 58.

zacji kultury, poprzez siłę masowego przekazu zapisał: „Narzucają [one – media] nowe skale wartości we wszystkich częściach świata, często w sposób arbitralny i w rzeczy samej materialistyczny, wobec których jest bardzo trudno podtrzymać żywe przywiązanie do wartości ewangelicznych”⁴¹.

Benedykt XVI w encyklice *Caritas in Veritate* wspominał o rozwoju w globalizującym społeczeństwie⁴². Zwrócił uwagę, że jedność i pokój będą możliwe poprzez miłość jako pobudkę „zaangażowania na rzecz dobra wspólnego”⁴³. Relacje, które powstały na fundamentach zbudowanych na osiągnięciach technicznych mających zasięg globalny i ich negatywne wypadkowe sprawiają, że potrzeba podjąć wyzwanie nowej drogi, przyjąć nowe reguły oraz formy zaangażowania, w oparciu o głęboką odnowę kulturową oraz ponowne odkrycie zasadniczych wartości⁴⁴. W wyniku globalizacji wartości ulegają erozji, niejako zacierają się. Następuje przededefiniowanie pojęć, np. pojęcia ojczyzny czy rodziny oraz upowszechnianie się innych⁴⁵. Papież apelował „do chrześcijan, aby ci nie pozostawiali na marginesie globalizującego się świata, tylko angażowali się w życie gospodarcze, społeczne i polityczne, dając świadectwo miłości”⁴⁶. Zachęcał szczególnie młodych, by stali się misjonarzami cyfrowego kontynentu⁴⁷. „Jeśli Dobrej Nowiny nie będzie można poznać także w świecie cyfrowym, to może być ona nieobecna w doświadczeniu wielu osób, dla których ta przestrzeń egzystencjalna jest ważna”⁴⁸. W encyklice *Deus caritas est*, zwracając uwagę na zasadę solidarności, Benedykt XVI podkreślił pozytywny aspekt procesu globalizacji wynikający ze współczesnych narzędzi, które umożliwiają

⁴¹ EiA 20.

⁴² CiV 5-6.

⁴³ Ibidem, 7.

⁴⁴ Ibidem, 21.

⁴⁵ Łuczak, „Media jako katalizator globalizacji,” 20; por. Marguerite A. Peeters, *Globalizacja zachodniej rewolucji kulturowej. Kluczowe pojęcia, mechanizmy działania*, tłum. Grzegorz Grygiel (Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 2010), 97–98.

⁴⁶ Kusiak, „Globalizacja w refleksji papieża Benedykta XVI,” 128.

⁴⁷ Benedykt XVI, „Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni.” *Orędzie papieża na 43. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu* (24 stycznia 2009), https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/massmedia2009_24012009.html (dostęp: 10.01.2025).

⁴⁸ Ibidem.

niesienie pomocy humanitarnej⁴⁹. Sformułował „postulat akcentujący konieczność angażowania się na rzecz globalizacji tak, aby kształtować jej charakter w duchu personalistycznym, wspólnotowym i transcendentnym”⁵⁰.

Do tego procesu odniósł się także papież Franciszek w encyklice *Laudato si'*. Zauważa, że „do społecznych skutków przemian globalnych należą konsekwencje niektórych innowacji technologicznych”⁵¹. Wynika to z dominacji paradygmatu technokratycznego. Ojciec Święty mówi, że trudno nie ulec logice supremacji tej teorii. Współczesna mentalność jako antykultowy postrzega taki styl życia, który choć w części byłby „niezależny od techniki, jej kosztów oraz jej globalizującej i umasawiającej władzy”⁵². W dominacji powodowanej przez technikę chodzi o władzę. Wszystko ma być podporządkowane jej żelaznej logice. Tym samym nie liczy się pożytek techniki ani dobrobyt społeczny, a jedynie „panowanie w nowej strukturze świata”⁵³.

W encyklice *Fratelli Tutti* czytamy: „W dzisiejszym świecie poczucie przynależności do tej samej wspólnoty ludzkiej słabnie, a marzenie o wspólnym budowaniu sprawiedliwości i pokoju wydaje się być utopią z innej epoki”⁵⁴. Instrumentalizuje się lokalne przestrzenie na rzecz gospodarki globalnej, której celem jest wprowadzenie ujednoliconego modelu kulturowego. Co prawda jednoczy on świat, „ale dzieli osoby i narody, ponieważ «społeczeństwo coraz bardziej zglobalizowane zbliża nas, ale nie czyni nas braćmi»”⁵⁵. Franciszek zwraca uwagę, że „w społeczeństwach masowych konsumentów, którzy żyją z dnia na dzień, zdominowani przez rytmy i hałasy technologii”⁵⁶ potrzeba powrócić do wewnętrznej zasady siebie, do centrum czyli do serca. Dominują dziś wzorce, które przyznają zbyt duże znaczenie „sferze racjonalno-technicznej lub – przeciwnie –

⁴⁹ DCE 30.

⁵⁰ Kusiak, „Globalizacja w refleksji papieża Benedykta XVI,” 123.

⁵¹ LS 46.

⁵² Ibidem, 108.

⁵³ Ibidem, 108.

⁵⁴ FT 30.

⁵⁵ Ibidem 12.

⁵⁶ DN 9.

sferze instynktów”⁵⁷. Świat wykorzystuje technologie w sposób przeciwny człowiekowi⁵⁸. Dlatego w wirze obsesji wobec „telefonów komórkowych i mediów społecznościowych [nie możemy] zapomnieć o karmieniu naszego życia mocą Eucharystii”⁵⁹. Człowiek nie może pozwolić, by zdominowała go autoreferencyjność⁶⁰.

PODSUMOWANIE

Globalizacja nie jest dziś jasno rozumiana we wszystkich jej wymiarach⁶¹. Nie są znane też ostateczne konsekwencje jej przebiegu, ponieważ zmienia się natura tego procesu. Wyraża on pewne pozytywne skutki, nie się jednak wiele szkodliwych następstw, szczególnie dla krajów biednych i rozwijających się. Naruszone zostają podstawy globalnej gospodarki. Marketing kreuje żądze zysku i konsumpcjonizm. Ostra konkurencja skutkuje eliminacją słabszych podmiotów⁶². Pojawia się wzrost nierówności, zróżnicowanie szans i dochodów. Globalny rynek domagający się mobilności, dyspozycyjności oraz ciągłych zmian osłabia więzi międzyludzkie, co skutkuje przeciwdziałaniem w odpowiedzialnym wypełnianiu ról społecznych⁶³. „Zdaniem [Klausa] Schwaba suwerenne i chroniące interesy swoich obywateli państwo narodowe musi zniknąć, gdyż cały świat musi się poddać standaryzacji [...]”⁶⁴. Jak zauważa Adam Wielomski, Schwab wprowadził termin „globalne obywatelstwo korporacyjne”, który ma zastąpić obywatelstwa wobec danego państwa⁶⁵. Ma temu służyć wspólna narracja, która

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Ibidem, 31.

⁵⁹ Ibidem, 84.

⁶⁰ Waldemar Prondzinski, „Trzy koperty na kolędzie,” *Pielgrzym*, nr 2 (2025): 22–23.

⁶¹ Pyska, „Globalizacja według katolickiej nauki społecznej,” 168.

⁶² CA 33.

⁶³ Bełch, *Wyzwania*, 28–29.

⁶⁴ Magdalena Ziętek-Wielomska, „«Global Corporate Citizenship», czyli rządy postludzi?,” *Myśl Polityczna. Political Thought* 11, nr 5 (2021): 52.

⁶⁵ Adam Wielomski, „Imperium? O problemach terminologicznych w świecie bez państw narodowych,” *Myśl Polityczna. Political Thought* 9, nr 3 (2021): 34.

jest niezbędna dla upodmiotowienia „jednostek i społeczności, unikając przy tym powszechnego sprzeciwu wobec rozpoczynających się fundamentalnych zmian”⁶⁶.

Media społecznościowe stały się akceleratorem wielu wymiarów globalizacji i w związku z tym pojawił się lęk wobec tego spontanicznego zjawiska, co wynika m.in. z braku możliwości kontrolowania go. Jednak rozwój globalizacji, wsparty przez social media, pomógł społeczności ludzkiej łatwiej nawiązywać i utrzymywać relacje, także w wymiarze międzynarodowym. Doszło do przełamania barier odległości, czasu i języka. Niemniej media te, jako nowe narzędzie komunikacji społecznej oraz zachodzące przy ich udziale procesy, stanowią wyzwanie dla Kościoła. „Użytkownicy serwisów społecznościowych stają się coraz bardziej wybredni w swych oczekiwaniach co do publikowanych treści [...], jednak nie przejawiają tendencji do wycofywania się z tej nowej przestrzeni komunikacyjnej”⁶⁷. Dlatego bardzo ważny jest wysiłek polegający na zrozumieniu i ocenie wielowątkowego procesu globalizacji. Dopiero wówczas możliwe jest postawienie diagnozy i określenie deficytów społecznych. Ostatecznie należałoby zastosować metodę, która pozwoli uzdrowić, bądź przynajmniej wzmocnić motywacje zmierzające do wprowadzenia w tych wymiarach postaw etycznych. Bardzo trudne wydaje się dziś znalezienie sprawiedliwego i skutecznego sposobu regulacji oraz poprowadzenia tego procesu. „Nauka społeczna Kościoła stała się podstawowym wskazaniem proponującym słuszne kierunki [...] podejmowane w dialogu ze wszystkimi, którzy prawdziwie troszczą się o człowieka i jego świat”⁶⁸. Franciszek zwrócił się wręcz do społeczności globalnej o wypracowanie tzw. „algoretyki”. Jej celem jest zapewnienie dialogu transdyscyplinarnego łączącego różne światopoglądy w podejściu do sztucznej inteligencji oraz algorytmów, które są także stosowane w social mediach⁶⁹. Potężne mechanizmy zmian, które

⁶⁶ Klaus Schwab, *Czwarta rewolucja przemysłowa*, tłum. Anna Dorota Kamińska (Warszawa: Studio Emka, 2018), 25.

⁶⁷ Polańska, „Biznesowy charakter mediów,” 86.

⁶⁸ DCE 20.

⁶⁹ Franciszek, *Przemówienie do uczestników Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Akademii Życia* (28 lutego 2020), https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2020/february/documents/papa-francesco_20200228_accademia-perlavita.html (dostęp: 12.11.2024).

dokonały się na świecie, uświadamiają nam, że ludzkość bezrefleksyjnie poddała się machinie globalistycznej. Jedynie gruntowny namysł pozwala dostrzec ukryte pod maską dobroczynności mechanizmy monopolistyczne.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Benedykt XVI. „Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni.” *Orędzie papieża na 43. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu* (24 stycznia 2009). https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/massmedia2009_24012009.html (dostęp: 10.01.2025).
- Benedykt XVI. „Sieci społecznościowe: Port prawdy i wiary – nowe miejsca.” *Orędzie papieża na 47. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu* (12 maja 2013). https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20130124_47th-world-communications-day.html (dostęp: 11.01.2025).
- Benedykt XVI. *Encyklika „Caritas in Veritate”* (CiV). Wrocław: Wydawnictwo TUM, 2009.
- Benedykt XVI. *Encyklika „Deus caritas est”* (DCE). Poznań: Pallottinum, 2006.
- Benedykt XVI. *Encyklika „Spe salvi”* (SpS). Poznań: Pallottinum, 2007.
- Franciszek. *Encyklika „Dilexit nos”* (DN). Wrocław: Wydawnictwo TUM, 2024.
- Franciszek. *Encyklika „Fratelli Tutti”* (FT). Poznań: Pallottinum, 2020.
- Franciszek. *Encyklika „Laudato si”* (LS). Wrocław: Wydawnictwo TUM, 2015.
- Franciszek. *Przemówienie do uczestników Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Akademii Życia* (28 lutego 2020). https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2020/february/documents/papa-francesco_20200228_accademia-perlavita.html (dostęp: 12.11.2024).
- Jan Paweł II. *Adhortacja apostołska „Ecclesia in America”* (EiA). Poznań: Pallottinum, 2003.
- Jan Paweł II. *Encyklika „Centesimus annus”* (CA). Wrocław: Wydawnictwo TUM, 2000.
- Jan XXIII. *Encyklika „Pacem in terris”* (PT). https://www.vatican.va/content/john-xxiii/en/encyclicals/documents/hf_j-xxiii_enc_11041963_pacem.html (dostęp: 10.01.2025).
- Paweł VI. *Encyklika „Populorum progressio”* (PP). https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/encykliki/populorum_progressio_26031967 (dostęp: 10.01.2025).
- Sobór Watykański II. „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym «Gaudium et spes»” (KDK). W *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*. Poznań: Pallottinum, 2002, 526–606.
- Literatura przedmiotu
- „Globalizacja.” W *Encyklopedia socjologii*. Komentarz redakcyjny: Zbigniew Bokszański, redakcja naukowa: Andrzej Kojder, t. 1, 241–243. Warszawa: Oficyna Naukowa, 1998. <http://ozkultura.pl/node/3694> (dostęp: 16.06.2024).

- Bauman, Zygmunt. *Globalizacja. I co z tego dla ludzi wynika*. Tłumaczenie: Ewa Klekot. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2000.
- Bełch, Kazimierz. *Wyzwania globalizacji w świetle Nauki Społecznej Kościoła*. Przemysł: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej, 2007.
- Czupryński, Wojśław. „Społeczno-kulturowy i religijny wymiar globalizacji w życiu współczesnej rodziny.” *Teologia Praktyczna* 18 (2017): 147–162. DOI: <https://doi.org/10.14746/tp.2017.18.11>.
- Foley, John Patrick. *Bóg w globalnej wiosce. W rozmowie z Ulrichem Bobingerem*. Tłumaczenie: Monika Rodkiewicz. Kraków: Wydawnictwo M, 2002.
- Giddens, Anthony. *The Consequences of Modernity*. Stanford: University Press, 1990. <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Consequences-of-Modernity-by-Anthony-Giddens.pdf> (dostęp: 17.06.2024).
- Huntington, Samuel P. *Zderzenie Cywilizacji*. Tłumaczenie: Hanna Jankowska. Warszawa: Wydawnictwo Literackie Muza, 2008.
- Nowak, Jakub. „Social media jako sieci obiegu przekazów medialnych.” *Nowe Media* 3 (2012): 13–31.
- Kaplan, Andreas M., Michael Haenlein. „Users of the word, unite! The challenges and opportunities of Social Media.” *Business Horizons* 53, nr 1 (2010): 59–68.
- Kołąkowski, Leszek. „Szukanie barbarzyńcy. Złudzenie uniwersalizmu kulturalnego”. W *Cywilizacja na ławie oskarżonych*, 7–36. Warszawa: Res Publica, 1990.
- Kusiak, Paweł. „Globalizacja w refleksji papieża Benedykta XVI.” *Przegląd Religioznawczy* 263, nr 1 (2017): 121–132.
- Łuczak, Marek. „Media jako katalizator globalizacji.” *Media i społeczeństwo* 6, nr 1 (2016): 15–21.
- Nowak, Jakub. „Social media jako sieci obiegu przekazów medialnych.” *Nowe Media*, nr 3 (2012): 13–31.
- Peeters, Marguerite A. *Globalizacja zachodniej rewolucji kulturowej. Kluczowe pojęcia, mechanizmy działania*. Tłumaczenie: Grzegorz Grygiel. Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 2010.
- Polańska, Krystyna. „Biznesowy charakter mediów społecznościowych.” *Studia Informatica* 656, nr 28 (2011): 73–87.
- Prondzinski, Waldemar. „Trzy koperty na kolędzie.” *Pielgrzym*, nr 2 (2025): 22–23.
- Prondzinski, Waldemar. *Środki społecznego przekazu diecezji pelplińskiej, jako narzędzie ewangelizacji. Studium z edukacji medialnej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2024.
- Przybyś, Monika. „Kościół w social media. Komunikacja instytucji eklesjalnych w mediach społecznościowych w perspektywie medioznawczej i teologicznej.” *Kultura – Media – Teologia* 35, nr 4 (2018): 140–166. DOI: 10.21697/kmt.35.9.
- Pyszka, Stanisław. „Globalizacja według katolickiej nauki społecznej.” *Rocznik Filozoficzny Ignatianum* 19, nr 2 (2013): 151–177.
- Rarot, Halina. „Trzy spojrzenia na kulturę ponowoczesną.” *Kultura i Wartości*, nr 27 (2019): 37–52. <http://dx.doi.org/10.17951/kw.2019.27.37-52>.
- Rek, Jan. *Globalizacja, media, tożsamość*. https://nck.pl/upload/archiwum_kw_files/arty-

kuly/2._jan_rek__jak_zdobyto_swiat_czyli_o_wspolczesnych_badaniach_nad_globalizacja_i_mediami.pdf (dostęp: 10.01.2025).

Robertson, Roland. *Globalization: Social Theory and Global Culture*. Londyn: Sage Publications, 1992.

Roguski, Artur. *Zrozumieć Social Media*. Gliwice: Onepress, 2020.

Schwab, Klaus. *Czwarta rewolucja przemysłowa*. Tłumaczenie Anna Dorota Kamińska. Warszawa: Studio Emka, 2018.

Sholte, Jan Aart. *What is globalization? The Definitional Issue – Again*. Coventry: University of Warwick Centre for the Study of Globalisation and Regionalisation Working Paper 109/02, 2002. http://wrap.warwick.ac.uk/2010/1/WRAP_Sholte_wp10902.pdf (dostęp: 18.06.2024).

Szulist, Janusz. *Spółeczność światowa w Katolickiej Nauce Społecznej*. Pelplin: Bernardinum, 2008.

Turoń-Kowalska, Agnieszka. „Kryzys kultury europejskiej w ujęciu Leszka Kołakowskiego.” *Studia Politicae Universitatis Silesiensis* 13, (2014): 153–175.

Wielgosz, Przemysław. *Opium globalizacji*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog, 2004.

Wielomski, Adam. „Imperium? O problemach terminologicznych w świecie bez państw narodowych.” *Mysł Polityczna. Political Thought* 9, nr 3 (2021): 27–46.

Ziętek-Wielomska, Magdalena. „«Global Corporate Citizenship», czyli rządy postludzi?» *Mysł Polityczna. Political Thought* 11, nr 5 (2021): 47–66.